

- оцінка результатів, що включає здійснення постійного контролю за рівнем ризиків із застосуванням зворотного зв'язку.

Отже, управління інвестиційним ризиком здійснюється за допомогою вирішення задач планування (прогнозування) і визначення ризиків, розробки методів управління ризиком, удосконалення методів управління інвестиційним ризиком.

Формування інвестиційної привабливості підприємств пов'язане з управлінням ризиком інвестування. Це формальні методи прогнозування, аналізу, оцінки, прийняття заходів по зниженню ступеня ризику на протязі життєвого циклу проекту.

Усі проекти і більшість аспектів проекту в тій чи іншій мірі ризиковані. Вони можуть підлягати фінансовим, організаційним, соціальним, політичним та іншим видам ризику. Розглядаючи ризик як невідзначеність, що впливає на прибуток інвестицій, ним можна управляти як видом діяльності, тобто використовувати різні способи й заходи, що дозволяють прогнозувати ризик і визначати методи його зниження.

Подальшим напрямком прогнозних досліджень у цьому напрямку є збір необхідних даних для моделювання процесу привабливості інвестицій.

1.Боди З., Мертон Р. Финансы: Уч. пособие / Пер. с англ. – М.: Изд. дом «Вильямс». – 2000. – 329 с.

2.Грачёва М.В. Анализ проектных рисков. Уч. пособие. – М.: ЗАО «Финстатинформ», 1999. – 216 с.

3.Кочетков А.И., Никешин С.Н., Руданов Ю.П., Шапиро В.Д., Шейнберг М.В. Управление проектами. – СПб: Два - Три., 1993. – 446 с.

4.Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Г.Б.Клеймер, В.Л.Тамбовцев, Р.М.Качалов; Под общ. ред. С.А.Панова. – М.: ОАО „Издательство „Экономика“, 1997. – 288 с.

Отримано 14.04.2004

УДК 338.1 (477)

Н.І.БЕРЕЖНА, канд. екон. наук

Харківський державний економічний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Розглядаються деякі теорії економічного зростання, що існують в іноземній літературі, з точки зору використання їх у практичній діяльності для забезпечення стійкого економічного зростання в Україні.

В останні роки в економіці України спостерігається пожвавлення після десяти років кризи та депресії. Щорічне збільшення ВВП дає підстави для економістів та політиків стверджувати про наявність в країні економічного зростання. Тому проблеми збереження досягнутих

темтів, а також забезпечення сталого економічного зростання, визначення пріоритетів розвитку, має не тільки теоретичне, але й практичне значення.

В економічній літературі розглядаються зв'язок понять «економічний розвиток» і «економічне зростання» [5], науково обґрунтовуються форми сталого розвитку країни [3], стратегічні проблеми економічного зростання в Україні [6].

Однак існує необхідність поширення та поглиблення теоретичного аналізу концепцій, які існують у іноземній літературі, визначення пріоритетів в економічному розвитку нашої країни та аналізу існуючих проблем.

Досліджуючи проблему економічного зростання та його чинників, слід показати зв'язок поняття «економічне зростання» з поняттями «економічний розвиток» та «пожвавлення». Як відомо, економічний розвиток країн проходить хвилями. А будь-яка хвиля охоплює як фазу спаду, так і фазу піднесення, економічного зростання. Таким чином, поняття «економічний розвиток» ширше, ніж «економічне зростання», тому що охоплює крім фази економічного зростання, піднесення ще й фазу економічного спаду, кризи. Але й в самій фазі піднесення треба розрізняти етап пожвавлення та чистого економічного зростання. Процеси, які здійснюються на етапі пожвавлення та економічного зростання, по суті, однакові: спостерігається збільшення темпів росту ВВП, національного доходу, в тому числі на душу населення, зростання зайнятості населення та ін. Головна різниця між цими поняттями полягає в тому, що пожвавлення – це різновид економічного зростання на етапі досягнення економікою *докризового* стану розвитку. А чисте економічне зростання починається тоді, коли економіка вже перейшла цю межу. Ці думки зовсім не нові, але для сьогоденної України мають актуальність, тому що існуючі темпи росту на рівні 4-6%, з одного боку, наповнюють гордістю, що країна має показники розвитку на рівні розвинутих країн. Але, з іншого боку, треба пам'ятати, що на початок 2004 р. ВВП України становив менше 60% від рівня 1991 р. Таким чином, наша країна знаходиться лише на початку економічного зростання – на етапі пожвавлення економічного розвитку. Ось чому треба добре розібратися, як надалі здійснювати економічне зростання, з одного боку, використовуючи існуючий теоретичний і практичний досвід країн світу, які досягли значних успіхів в економічному розвитку, а з іншого боку, як знайти і зробити вірний вибір саме для української економіки. Сліпе повторення навіть самого успішного досвіду будь-якої країни не тільки не гарантує успіху, але й навпаки, може обернутися для країни ще не одним десятиліттям занепаду. Перед нами стоїть

завдання дослідження теоретичних розробок та практичних результатів розвитку інших країн для визначення свого шляху економічного зростання.

Розглянемо деякі моделі економічного зростання, які існують у зарубіжній літературі. Наприклад, англійський вчений Е.Денісон досліджував залежність економічного зростання від ряду факторів. Також він розробив показники виміру залежності продуктивності праці від цих факторів. Усі фактори економічного зростання Е.Денісон розбив на фізичні (праця і капітал) та інші, до яких відніс: поширення обсягу технологічних знань та організації виробництва, ступінь раціональності розміщення ресурсів, масштабність економіки, освіту, розвиток інфраструктури, еластичність доходів тощо [2, с.93-94].

Е.Денісон проаналізував вплив різних факторів на економічне зростання США, Японії, Канади, країн Західної Європи. Дані, які він наводить, дозволяють зробити ряд висновків. В кожній країні більшу вагу в досягненні економічного зростання мають різні фактори і протягом часу в межах навіть однієї країни значення того чи іншого фактору в економічному зростанні змінюється. Тому, вирішуючи задачу прискорення економічного зростання в Україні, необхідно виявити його складові, а також який або які фактори економічного зростання можуть бути лідерами. Як свідчать дослідження економістів, з початку 2000 р. основними чинниками зростання ВВП в нашій країні є збільшення інвестицій в основний капітал, поліпшення цінової кон'юнктури на світових ринках чорних металів і продукції хімічної промисловості, а також збільшення обсягів реального кредитування нефінансових корпорацій. Але вибір чинників на майбутнє повинно базуватися не тільки на даних попереднього аналізу економічного розвитку, але й враховувати стратегічний напрямок. При цьому треба мати на увазі, що розрахунки Е.Денісона мають відносну точність. Тому не можна обмежувати дослідження тільки цією теорією. Дещо спільне можна знайти у дослідженні проблеми економічного зростання у висновках іншого відомого вченого Ф.Броделя [1, с.550-638].

Ф.Бродель синтезував два протилежних твердження про економічне зростання в єдине: *урівноважене* зростання, під яким розуміється зростання, яке приводить до *одночасних* змін в усіх галузях економіки, та *неурівноважене* зростання, яке досягається за рахунок *переважного розвитку* якогось *одного сектору* економіки, який надалі передає прискорення розвитку іншим галузям. Ф.Бродель зробив спробу розглянути неурівноважене та урівноважене зростання, як єдність *коротко-строкового та довгострокового* процесів економічного розвитку, які діють одночасно або послідовно. Сучасні реалії свідчать, що Україна

має таку обмеженість більшості ресурсів, що не дозволяє здійснювати урівноважене зростання. Тому мова може йти про неурівноважене зростання за умову зваженого визначення пріоритетів, що не суперечить судженням Е.Денісона.

Ф.Бродель також зробив аналіз економічного розвитку Європи протягом декількох століть і знайшов цікаву закономірність: у часи довгострокового застою життєвий рівень населення зростає, а в часи прискорення економічного розвитку – поменшується. Для України ця закономірність у 90-ті роки не спостерігалася: кризові, а потім депресивні процеси супроводжувалися погіршенням показників рівня життя населення. Можливо, висновки Ф.Броделя не підтвердилися в Україні тому, що вчений пов'язував прискорення розвитку із зростанням чисельності населення, а в Україні чисельність населення зменшується. З іншого боку, криза в Україні – це не криза перевиробництва, і взагалі, не чисто економічна, а трансформаційна криза, коли закономірності Ф.Броделя не спрацьовують.

Для України є необхідним не тільки досягнення економічного зростання, але й забезпечення його *стійкості*. Можливу відповідь на цю проблему можна знайти у дослідженнях Р.Солоу [4, с.141-197]. Він вважав, що рівноважний стан економіки для довгострокового періоду є результатом стійкого рівня капіталоозброєності, який залежить від норми збереження, вибуття капіталу та його розміру. Коли інвестиції з часом співпадуть із вибуттям капіталу, економіку буде стабілізовано. Ще дуже цікавим є визначення Р.Солоу «золотого правила накопичення капіталу», згідно з яким споживання на душу населення досягає свого максимуму при наявності лише одного рівня капіталоозброєності.

Використання цього правила на практиці означає, що для будь-якої країни, у тому числі й для України, необхідно спочатку визначити співвідношення фактичного запасу капіталу в країні та того обсягу, який згідно із золотим правилом повинен бути. І тільки тоді змінювати норму збереження у бік підвищення або зменшення.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що наша країна може і навіть повинна використовувати в економічній політиці теоретичні розробки іноземних економістів, особливо зараз, коли завершується трансформаційний період і країна починає функціонувати на ринкових засадах.

Разом з цим, проблема економічного розвитку потребує подальшого дослідження. Це стосується ретельного аналізу досягнень у економічному зростанні, їх джерел, причин зменшення темпів економічного зростання у 2004 р., а також виявлення факторів, які будуть впли-

вати на подальший розвиток країни.

- 1.Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV-XVIII вв. Т.3. Время мира. – М.: Прогресс, 1992. – 820 с.
- 2.Ван дер Вее Г. История мировой экономики 1945-1990 гг. – М.: Наука, 1994. – 204 с.
- 3.Масловська Л. Наукові основи формування національної стратегії сталого розвитку України // Економіка України. – 2003. – № 3. – С.75-79 .
- 4.Мэнкью Н. Грегори. Макроэкономика. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1994. – 375 с.
- 5.Ревчун Б. «Економічне зростання» чи «економічний розвиток» // Економіка України. – 2003. – № 6. – С.85-87.
- 6.Чистилін Д. До питання стратегії економічного зростання України // Економіка України. – 2003. – № 1. – С.52-59.

Отримано 21.04.2004

УДК 338.242.2

Т.П.РЕШЕТНИКОВА, канд. экон. наук
Факультет предпринимательства ГАЖКХ, г.Донецк

КОНЦЕПЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Предлагается апробированная концепция управления конкурентоспособностью предприятия, включающая аналитические методы оценки, анализа и прогнозирования конкурентоспособности, а также методы, составляющие организационно-экономический механизм поддержки управления.

Развитие экономики Украины свидетельствует о том, что реформы, направленные на поддержку отечественных предприятий в рыночных условиях, не всегда достигали ожидаемых результатов. Это подтверждается неустойчивостью основных показателей производственно-хозяйственной деятельности и чрезвычайно низким уровнем устойчивости предприятий на внутренних и внешних рынках [1]. Одна из основных причин такого состояния отечественной экономики состоит в том, что процессы управления на большинстве из них продолжают основываться на принципах, характерных для административно-командной экономики [2].

Вместе с тем, развитие рыночных отношений диктует необходимость использования опыта стран с развитой экономикой, который свидетельствует о том, что главной концепцией управления предприятием является маркетинг. В условиях конкурентной борьбы маркетинговое исследование позволяет выявить сильные и слабые стороны хозяйственной деятельности и обеспечить высокий уровень подготовки управленческих решений, направленных на повышение устойчивости предприятия в конкурентной среде. Высокий уровень устойчивости предприятия определяет результативность реализации текущих